

מבוא לכלכלה

דרישות קורס :

- 5 תרגילים בערך
- בוחן אמצע 20-30 שאלות אמריקאיות , ציון עובר מעל 60.
- ניתן לקחת דוגמאות מספר של אלגרוס.

מהי כלכלה ? - מידע לניהול משאבים במחסור.

כלי ניהולי ונשתמש בו כאשר יהיה לנו משאבים שנמצאים במחסור(למשל נפט,מים,וכל'...).

אם מוצר לא נמצא במחסור הוא אינו כלכלי .

מוצר כלכלי - הוא מוצר שנמצא במחסור .

בכלכלה מחסור נמדד ע"י מודל שנקרא "גבול אפשרויות הייצור (כלומר מה המקסימום שאני יכול לייצר).

הגבול הזה תלוי במספר גורמים לדוגמה :

- 1- חומרי גלם
- 2- הון – עובדים ומכונות
- 3- קרקע

בעזרת גורמים אלה מייצרים מקסימום/מינימום תמורה .

עקומת התמורה

כמה ניתן לייצר עם הון מסוים.

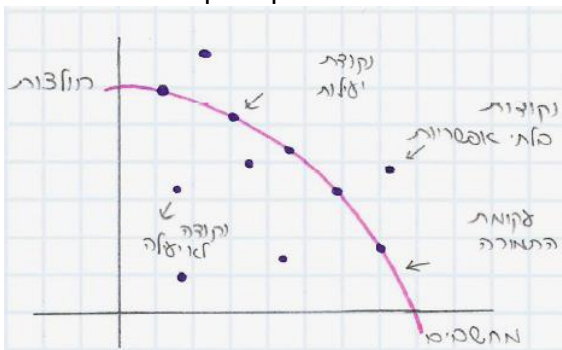
לדוגמה כסף שקונה לי 10 שולחנות יקנה לי 50 כיסאות ויש הרבה אפשרויות למספר שונה של שולחנות וכיסאות.

עקומת תמורה יכולה להיות לינארית / קעורה

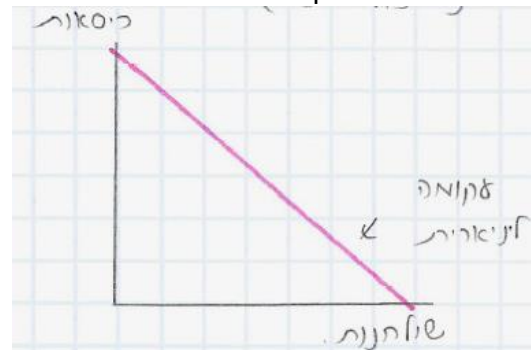
יעילות העבודה מאוד גבוהה כאשר כל עובד עושה את מה שהוא מתמחה בו .

ניקודת הייצור – אומרת לנו במצב נתון כמה יצרנו , אם כבר יצרנו .

עקומה קעורה

עקומה לינארית

עקומת התמורה מבטאת את " גבול אפשרויות הייצור " (את התמורה שקיבלנו)

- כל נקודה על העקומה נקראת נקודת יעילות , כלומר מקסמו את גורמי הייצור .
- כל נקודה שמתחת לעקומה נקראת נקודת אי-יעילות , ככל שהנקודה נמצאת יותר למטה היא פחות יעילה .
- הנקודות שנמצאות מעל לעקומה הן נקודות בלתי אפשריות מפני שהעקומה מייצגת את הגבול

איך אפשר לייעל את התפוקה ?

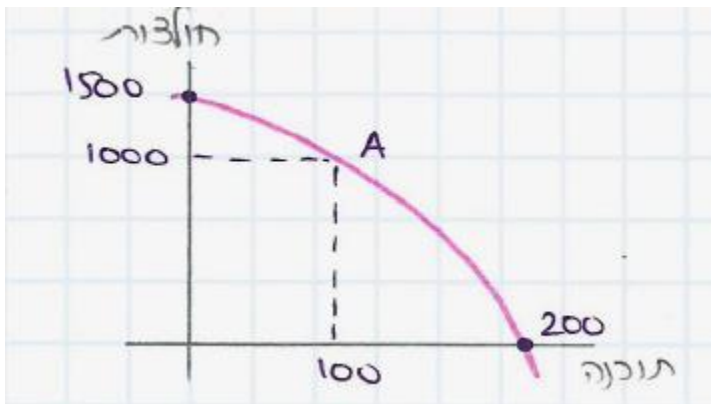
- עבור מכונות נייעל באמצעות שיפור טכנולוגי למכונה
- עבור כוח אדם נייעל ע"י הכשרת העובדים

עלויות אלטרנטיביות -- < בדוגמאות נשתמש ב - (חולצות ומחשבים)

כאשר הפנתי את כל הגורמים לייצר רק משתנה אחד (חולצות למשל), כאשר אנחנו מסתכלים על נקודה שנמצאת על העקומה – כלומר כאשר בוחרים לייצר משהו אחד מוותרים על האלטרנטיב.

יש שלושה סוגים של עלויות אלטרנטיביות - כוללת, ממוצעת, שולית.

נקודה אידיאלית היא נקודה על העקומה

1) אלטרנטיב כוללת - מחוסר הווייתור בייצור מוצר X ב Y , כלומר כמה נותר על Y ברגע שהחלטנו לייצר X.

האלטרנטיב הכוללת שלנו אם בחרנו לייצר תוכנה היא חולצות , לכן אם לא היינו בוחרים לייצר תוכנה היינו מייצרים 1500 חולצות אז בגלל שייצרנו תוכנה יש לנו רק 1000 חולצות => והאלטרנטיב הכוללת היא $500 = 1500 - 1000$

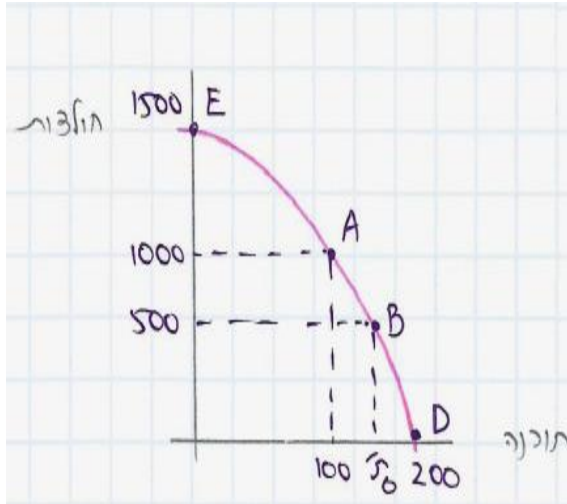
- למה חשוב לנו לדעת כמה ויתרנו ? כדי לדעת איפה יכול להיות מחסור .

2) אלטרנטיב ממוצעת – על כמה חולצות ויתרתי בממוצע שבחרתי ב Y

כדי למצוא את הממוצע נחשב :

(העלות האלטרנטיבית הכוללת שלי) חלקי (העלות שייצרנו בפועל) .. למשל $5 = 500 / 100$ על כל תוכנה מאבדים ייצור של 5 חולצות

- למה העלות האלטרנטיבית הממוצעת חשובה ? – יכול להיות שהחולצות שוות יותר מתוכנה

(3) אלטרנטיבית שולית – נקודת הייצור האחרונה בהתאם לצירים בגרף ניתן לראות מהי נקודת הייצור הראשונה ועד לנקודת הייצור האחרונה. בכלכלה בודקים מהי נקודת הייצור האחרונה בפועל כלומר נחזור שלב אחד אחורה כדי לדעת כמה הקפיצה מ A ל B עלתה לי. כלומר בדוגמה זו הקפיצה מ A ל B עלה לי 1000-500

- למה חשוב למצוא את האלטרנטיבה השולית? נבדוק האם כל נקודת ייצור נוספת שנרצה לייצר תעלה לי יותר מהאלטרנטיבה או פחות. כלומר מראה כמה עולה לי לייצר את המוצר האחרון.

תפוקה - (מקסימום אפשרויות ייצור)

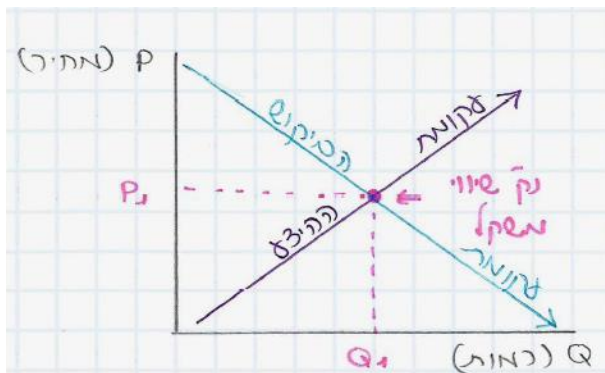
חוק התפוקה השולית הפוחתת – ככל שאני מייצר יותר אני מייצר פחות פר גורם ייצור האם התפוקה עולה/יורדת: כאשר העובד עובד לבד התפוקה של מקסימום, כאשר יש וועד בחברה התפוקה יורדת.

כוח אדם: גורם ייצור משתנה

מכונות: גורם ייצור קבוע, גם למכונה יש תפוקה שולית פוחתת בגלל שגם למכונה יש אורך חיים.

מודל ההיצע והביקוש

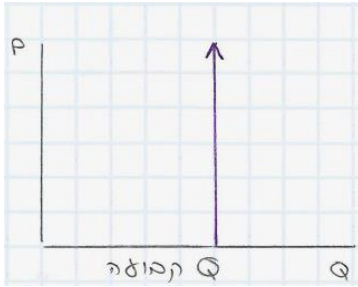
כשפותחים עסק אנחנו צריכים לדעת כמה מוצרים לייצר אז בודקים את ה**ביקוש**, כאשר יש ביקוש המפעילים מציעים היצע.

- ציר ה P מבטא את הביקוש וצרכין
- ציר ה Q מבטא את ההיצע ויצרן
- עקומת הביקוש מראה לנו שהצרכן ירצה לקנות כמה שיותר בכמה שפחות כסף.
- עקומת ההיצע מראה לנו שיצרן ירצה לייצר כמה שיותר בכמה שיותר כסף (למכור).
- נקודת שיווי משקל – נמצא פשרה בין רצונות היצרן לרצונות הצרכן.
- הגמישות של העקומות מאפשרות תחרות.
- נקודת המפגש בין שתי העקומות נקראת נקודת שיווי משקל

הגרף מייצג כמות קבועה. מה זה בהכרח אומר? שהמחיר קבוע .

הגרף מבטא לנו מונופול .

מונופול

זו חברה אחת ששולטת בשוק ואין תחרות(למשל חברת החשמל).

המשמעות של מונופול היא מניעת תחרות , המונופול קובע את נקודת שיווי המשקל ע"י הכמות שהוא מוכן לייצר.

יש כמה סוגים של מונופול :

- 1) מונופול טבעי – משאב מהטבע למשל ים המלח.
- 2) מונופול ממשלתי – ממשלה נאלצת ליצור מונופול ממשלתי כי אין מישהו אחר שיעשה את זה .
- 3) מונופול תחרותי – חברה ששולטת מעל 60% מהשוק אך יש חברות שיכולות להתחרות בה .
למשל תנובה ששולטת בשוק וחברות כמו שטראוס וטרה שנתח השוק שלהן קטן יותר ויכולות להתחרות בתנובה.

דואופול

שתי חברות ששולטות ביחד במעל מ 60% מהשוק למשל : בזק ו hot , hot ו yes , בנק פועלים ו בנק לאומי וכו'...

אוליגופול

שלוש חברות ששולטות ביחד במעל 60% מהשוק למשל : פלאפון,סלקום ופארטנר.

איך נבדוק אם יש תחרות : כאשר יש תחרות בין גורמי הייצור אז יש תחרות .

קרטל

4 ומעלה חברות שמתאגדים יחד כדי לתאם מחירים ובכך קובע את הכמות.

בצורה זו הם מונעים תחרות ויוצרים מודל דומה למונופול .

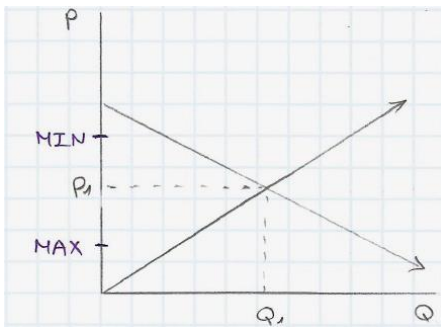
קביעת המחיר משפיעה על הביקוש וכך קובעים את הייצור.

	מונופול	תחרות
היצע	קבוע , נמוך מהביקוש	משתנה , מתאים לביקוש
ביקוש	גבוה	גבוה מעט
מחיר	מחיר גבוה	מחיר ממשיך לרדת
רווח	של היצרן	של הצרכן
מחסור	מחסור יזום	מענה מיידי למחסור

מונופול הוא חוקי ואין דרך למנוע אותו אבל למשל הממשלה יכולה להתערב להציב גבולות על החברה כמו כן יכולה לערב עסקים קטנים יותר עד שהיא תצליח להנמיך את נתח השוק של החברה.

קרטל אינו חוקי.

גם כאשר אין מונופול במודל ההיצע והביקוש, גם כאן הממשלה יכולה להתערב, למשל לקבוע מחיר מינימום/מקסימום למוצרים מסויימים.

ה MAX יהייה תמיד מתחת לנקודת שיווי המשקל.

ה MIN יהייה מעל לנקודת שיווי משקל.

מחיר מקסימום משרת את הצרכן, בדרך כלל מוצרים בסיסים – לחם, ביצים, חלב ...

מחיר מינימום מגן על היצרן(היצרנים הקטנים) כדי שעדיין תהייה תחרות.

דרך נוספת שיש למדינה להשפיע על השוק זה מיסים כמו מע"ם.

תל"ג – תוצר לאומי גולמי

מכיל גם מוצרים שלא רק אני ייצרתי

$$\begin{array}{c} \text{משקעים (יצרנים)} \\ \downarrow \\ y = C + I + G \rightarrow \text{סך ייצור} \\ \downarrow \qquad \qquad \downarrow \\ \text{צרכנים} \qquad \text{ממשלה} \end{array}$$

נוסחה לחישוב תל"ג

תמ"ג – תוצר מקומי גולמי

תל"ן – תוצר לאומי נקי, תוצר שרק אני ייצרתי.

$$y = C + I + G + (x - IM)$$

\downarrow \downarrow
 ייצור x IM ייבוא

$$\frac{\text{סך הייצור}}{\text{סך הנכסות היעילות}}$$

אפשרויות ייצור – נוסחה להשוואה בין מדינות ככל שהתל"ג גבוה ביותר יש אפשרויות ייצור גבוהות יותר.

למרות שיש תל"ג גבוה אנו לא ממקסמים את אפשרויות הייצור.

עודף היצע ועודף ביקוש

דוגמא על נהג מונית שלוקח צרפתי מסכן גפי 2 מהמחיר – יצאנו עם עודף כסף . – זו דוגמא לעודף יצרן
כאשר הנהג גם כך בדרך ולוקח את משהו בפחות כסף , זהו עודף צרכן.

עודף הצרכן מגדיל את הייצור ואת ההיצע.

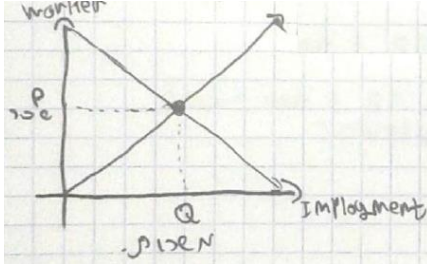
עודף היצרן מגדיל את המחיר.

שוק העבודה

שוק העבודה בנוי ע"פ מודל ההיצע והביקוש , שני הכוחות העיריים בשוק העבודה הם העובדים והמעסיקים.

העובדים מבטאים ביקוש לעבודה והמעסיקים מבטאים היצע בעבודה .

כשיש נקודת מפגש בין השניים זה אומר שמתקיים שוק עבודה , הגרף נותן לנו נקודת שיווי משקל שנותן לנו את מספר העובדים ואת השכר הממוצע.

כאשר מעסיקים יוצרים צורך בעבודה ואין מספיק עובדים בשוק השכר יעלה .

כאשר יש עומס של עובדים בעבודה מסוימת השכר יירד .

מגמות עבודה משחק פה גם תפקיד לדוגמא : הייטק

כאשר יש חידושים כל הזמן . אם מישהו יעבוד כעובד מדינה אולי תהיה לו משכורת התחלתית נמוכה יותר מההייטק , אבל עם הזמן כנראה שהמשכורת במשרד ממשלתי חעלה לנצח בעוד שעובד הייטק עלול לאבד עבודה אחרי 20 שנה כאשר הוא לא רלוונטי .

אבטלה

מצב שבו יש גורמי ייצור שלא מייצרים .

אבטלה סמויה : כאשר עובד מקבל שכר אבל אינו תורם כלום לייצור .

אם אנחנו בנקודת ייצור מתחת לגבול אפשרויות הייצור -> יש לנו אבטלה .

כל אחוז אבטלה הוא אינו תקני וככל שהוא גבוה יותר זה מעיד על בעיות.

כנראה שיש בעיה בהכשרה של העובדים או אין מספיק משרות

אבטלה מבנית : אבטלה שקיימת באופן תמיד , מדובר באחוזים נמוכים סביבות 2% , הסיבה היא שתמיד יש עובדי תעסוקה שלא יעבדו.

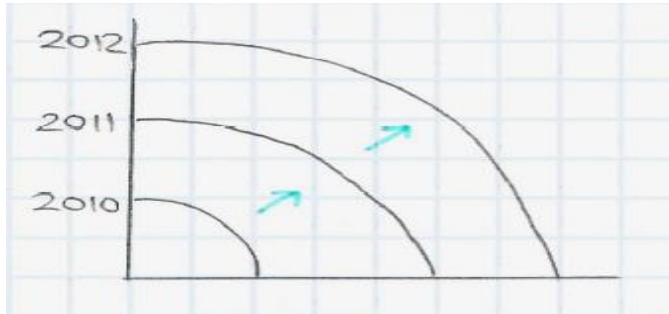
ההכשרה שיש לעבור גם משפיעה על השכר , שכר מינימום ינתן לקופאית בסופר ושכר גבוה יותר יקבל מנתח לב.

כאשר בשכר גבוה יותר , מכפיל סכום בשוק המקומי יורד כי הנטייה היא לצרוך מוצרי יוקרה מחול.

כאשר עסק גדל הוא מכניס עוד ועוד עובדים ולכן המשכורות אמורות לעלות .

בפועל תמיד יש פער בין שכר וכיוון הצמיחה .

הסיבה לכך היא עיוות שוק . אחד הסוגים של עיוות השוק שראינו הוא מונופול .

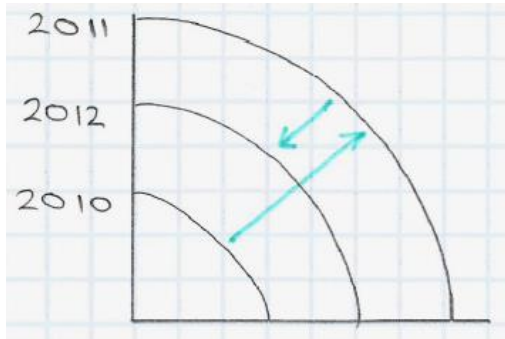
צמיחה : הגרף מתאר עקומת תמורה לפי שנים, משנה לשנה גודל אפשרויות הייצור עולה \leq תל"ג עולה \leq צמיחה .

עקב הצמיחה עולות גם עלויות הייצור ולכן נרצה שאחוז הצמיחה יעלה על אחוז העלויות .

כל מדינה שואפת לעלות למעלה כדי להגדיל את איכות החיים .

כאשר יש צמיחה , גבול אפשרויות הייצור עולה .

קיפאון : מצב שבו אין גידול באפשרויות הייצור , מצב זה צריך להדליק נורת אזהרה, מראה על בעיה בשוק ומצריך טיפול על מנת שהמצב לא ידרדר .

גרעון/צמיחה שלילית : המצב הכי רע שיכול להיות בכלכלה , במצב זה המדינה חוזרת אחורה במונחים כלכליים .

כאשר ישי ירידה בגבול אפשרויות הייצור, מעיד על בעיה גדולה בכלכלה של המשק , צמיחה שלילית נחשבת לאחת הבעיות הכלכליות הקשות ביותר ולכן רוצים להמניע ממנה בכל מחיר .

גלובליזציה : הורדת הגבולות בין המדינות , כמו תהליכים חברתיים וכן תהליכים כלכליים , כאשר יש מסחר ביו מדינות .

יתרון : גלובליזציה עזרה למדינות חלשות בכל העולם לדוגמא : סין .

כל חברה מתנהלת ע"פ דוח רווח והפסד , אם היא חברה ציבורית היא גם מחוייבת למשקיעים , הדוח בנוי מהכנסות והוצאות .

הכנסות	הוצאות
מכירות	תפעול (שכר)
נכסים	תפעול (מכני)
הלוואות / השקעות	החזרת הלוואות
מלאי	פחת

ממשלה עובדת הפוך מעסק : היא רוצה להיות באיזון , הממשלה רוצה תקבולים כדי להשקיע באה רוב המידנות מתקשות לשמור על האיזון , סיבה אחת היא הערכות לא מדוייקות, סדר עדיפויות פוליטיים. כשנבדוק תל"ג למדינה נסתקל על המיכרות ועל המלאי.

כשנבדוק תל"ג למדינה נסתקל על השירותים(תשלומים) ועל התשתיות (כי הייתה רכישה)

תשלומים	תקבולים
תשתיות (תורם לכלכלה)	מסים (ישיר)
שכר (תפעול)	מסים (עקיף)
שירותים	שירותים
החזר הלוואות	מענקים ותרומות
ריבית	סוגתו שוקי ההון
פחת	הלוואות
סובסידיות ומענקים	היטבים/מכסים
תשלומי העברה	נכסים

המדינה צריכה להוציא את כל מה שהכניסה כדי להגיע למצב מאוזן, ההוצאות נקבעות לפי צפי הכנסות , כלומר מה יהיו ההכנסות של השנה הקרובה .

כאשר הצפי לא מתממש המדינה בבעיה.

- 1) תקבולים > הוצאות – במצב זה המדינה בגרעין (צמיחה שלילית), על מנת לצאת ממצב זה המדינה יכולה להעלות מיסים או לצץ בהוצאות (להוריד מתקציב של מה שמכניס פחות).
 - 2) תקבולים < הוצאות – את ההפרש נכניס להוצאות של שנה הבאה
- כמובן אפשר להוריד מיסים => הכנסות קטנות יותר למדינה , בעקבות הורדת מיסים הייצור גדל

קפיטליזם

אי התערבות בשוק , שיטה כלכלית חברתית שבה אמצעי הייצור השיווק והחליפין נמצאים בבעלות פרטית .

קומוניזם

הניגוד של קפיטליזם , 100% התערבות של בשוק , אין יצרנים פרטיים והממשלה מפקחת על הכל . אמצעי הייצור "ההון" בבעלות המדינה.

סוציאליזם

התערבות המדינה בשוק המדינה.

התערבות ממשלתית בכל השוקיים שלא ע"י הלאמת אמצעי הייצור ובמצבים מסויימים ההתערבות גורמת לעיוות בשוק.

- אדם סמית : אבי תורת הכלכלה המודרנית טען שהשוק צריך להיות חופשי
 - "היד הנעלמת" הרצון של הצרכן להרוויח יותר , "היד הנעלמת" עוד גורם בנוסף ליצרן והנוסף לצרכן .
 - מילטון פרידמן ממשיכו של אדם סמית
 - חיסכון מוריד לנו מהביקוש , לפי הכלכלן גון מיינרד קיינס
- מילטון פרידמן טען שהשוק יתקן את עצמו או לחילופין יעלם לגמרי

קיינס טען את ההפך ופיתח את "הכלכלה הקיינסיאלית", קיינס טען שחייב להיות פיקוח על השוקיים כיוון שליצרן יש יותר כוח מלצרן כיוון שהוא מחזיק ביותר מידע לדוגמא : מה הכמות המיוצרת , הייצרן מכיר את השוק והצרן לא ולכן היצרניים מתמכנים את הצרכנים מה שגורם למחלות כלכליות .

- מאסלו ביה פסיכולוג חברתי ועלהתאוריות שלו בסיסו תאוריות כלליות .
 - הפירמידה של מאסלו
 - (1) השרדות פיזית
 - (2) ביטחון פיזי
 - (3) שייכות, קשרים חברתיים
 - (4) בגוד והערכה
 - (5) מימוש עצמו
- מבחינה כלכלית הישרדות פיזית יכולה להיות מציאת עבודה .
 - ביטחון פיזי משמעו יכול להיות קביעות .
 - שייכות יכול להיות קידום ובעוד יכול להיות מעמד.
 - מימוש עצמי זה עניין מאוד אישי .
- מבחינת עיר
 - ב 1 יכול להכנס ירוחם
 - ב 2 יכול להכנס חצור הגלילית
 - ב 3 יכול להכנס נתניה
 - ב 4 יכול להכנס נתיבות
 - ה 5 יכול להכנס סכנין

הגדרות הקשורות במוצרים

כל מוצר מקבל מהצרכנים צורה מסויימת של התנהלות

- 1) מוצר נחות : מוצר שכל שההכנסה של הצרכן תעלה , הוא ירכוש פחות ולהפך .. דוגמא : לחם אחיד
- 2) מוצר תחליפי : הוא מוצר שבעיני הצרכן יכול להחליף מוצר קיים . קורה כאשר מוצר רצוי נמצא במחסור.
- 3) מוצר משלים : מוצרים שנמכרים בעקבות רכישה של מוצרים אחרים ... דוגמא : דלק לאוטו , קפסולות למכונת אספרסו.
- 4) מוצר נורמלי : מוצר שמתנהג באופן נורמלי שהיינו מצפים ממנו ... דוגמא : חולצות .
- 5) מוצר גיפן : מוצר שירכשו אותו בלי תלות במחיר .. דוגמא : מוצרים של אפל לחלק מהאנשים .

הכסף

מה זה כסף ? – מבטא ערך , הערך מוסכם , כסף זה כלי לביטוי של שווי.

הכסף התחיל בעקבות מסחר לפני שהיה כסף היה סחר מוצרים (למשל 2 כסאות שווים לשולחן אחד) .

למה היה צריך כסף במקום סחר מוצרים ? – כדי לאגור כלומר למי שיש יוצר שטחים למשל לייצור מלפפונים כמות השולחנים או הכסאות שהם צריכים הוא מוגבל .

- ערך הכסף נקבע ע"פ סל מחיה .

איך ערך של מטבע עולה ויורד ? – לכל מטבע יש ביקוש והיצע

- המצב הכלכלי במדינה מושפע מהמצב שלה ומהחסכוניות של האנשים.

- כאשר יש מספר מטבעות מחשבים אותם ע"פ הכלכלה של המדינה .

אינפלציה

ירידת ערך המטבע, הערך של המטבע המקומי ירד , סיבות – היצע עולה על הביקוש או שהכלכלה נחלשה ומטבע קונה פחות.

- כאשר יש היצע יותר מהביקוש לכן המחיר יורד ולכן ערך השקל יורד ולכן צריך יותר מטבעות כדי לקנות את אותו המוצר (המטבע "נשחק").
- אינפלציה יכולה להיות בעייתית כאשר המטבע יורד וההכנסה לא משתנה הדבר יכול להביא לאבטלה והדבר לא טוב לכלכלה כי הביקוש ירד והייצרמים יצטרכו לממן את עצמם עד ליצאו מהשוק ויגדילו את שוק האבטלה.
- אינפלציה לא טובה לצרכן כי הוא מוציא יותר על אותו מוצר
- אינפלציה מצד היצרן הוא לא טוב לו כי המוצר יקר יותר ויש פחות ביקוש , מצד שני טוב לו כי המוצר יוצר יקר והוא מקבל יותר כסף על אותו מוצר .
- היצרן הקטן נפגע יותר מהאינפלציה , היצרן הגדול מרוויח מאינפלציה.
- המדינה טיפה נפגעת כי יש פחות ביקוש ואז יהיה פחות ייצור ולא מגיעים לעקומת התמורה.
- מצד שני זה יכול להיות טוב אם יש ליצרן עודף הוא יכול להשקיע אותו בייצור אחר ואז עקומת התמורה לא נפגעת.

דיפלציה

עליית ערך המטבע

- כאשר יש ביקוש יותר מההיצע , ערך הכסף עולה , המוצר יעלה פחות כלומר השקל מתחזק .
- דיפלציה טובה לצרכן , אותו מוצר בפחות כסף
- ליצרן קטן היא לא טובה כי הוא מקבל פחות עבור אותו מוצר ויש סכנה שהם יצאו החוצה .
- היצרנים הגדולים עדיין יוכלו להתקיים ואז יש סכנה למונופול.
- המדינה לא מפסידה ולא מרוויחה כי היא לא מאבדת מהייצור שלה כי אם יש לצרכן יותר כסף הוא לא הולך לאיבוד , הדרכן ישקיע כסף זה בייצור אחר , כלומר יתקזז ירוויח בתעשייה אחת מה שהפסיד בתעשייה אחרת.
- האינפלציה תקרה תמיד כי תמיד מחירי המוצרים יעלו כי תמיד הביקוש יותר גדל מההיצע.
- אינפלציה ממוצעת נעה בין 0.3%-3% הבעיה באינפלציה שירידת היא מאין ריבית, הסכנה היא שערך המטבע ירד מאוד . אם ערך המטבע יורד קובעים מטבע אחר שיהיה לו ערך של המטבעות הקודמים למשל בישראל מיליון לירות שוות שקל אחד כלומר לקנות משהו שהיינו קונים עם מלא מטבעות עם פחות מטבעות.
- רמת המטבע (חוזק המטבע) נקבל לפי עושר המדינה . חוזק המדינה מבטא את המטבע של המדינה מול מטבעות של מדינות אחרות